

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

МАГІСТР

Кафедра політичних наук і права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету урбаністики та
просторового планування

Алірза МАМЕДОВ

30 червня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
«Правові системи сучасності»

шифр	назва спеціальності
081	Право
	назва спеціалізації
	Захист прав людини у сфері будівництва та містобудування

Розробники

Сердюк Н.А., д.ю.н., професор

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політичних наук і права

протокол №13 від 30 червня 2023 року

Завідувач кафедри Євген ПЕРЕГУДА

Схвалено гарантом освітньої програми «Захист прав людини у сфері будівництва та містобудування»

Гарант ОП

Наталія СЕРДЮК

Розглянуто на засіданні науково-методичної комісії спеціальності
протокол № 6 від 28 червня 2023 року

ВИТЯГ З НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ

шифр	Бакалавр ОПП	Форма навчання: денна										Форма контролю	Семестр	Відмітка про погодження
	Назва спеціальності (спеціалізації)	Кредитів на сем.	Всього	Обсяг годин аудиторних			Кількість індивідуальних робіт							
				Разом	у тому числі			КП	КР	РГ	р			
					Л	Лр	Пз							
081	Право (Захист прав людини у сфері будівництва та містобудування)	5	150	60	30		30		1			I	1	

шифр	Бакалавр ОПП	Форма навчання: заочна										Форма контролю	Семестр	Відмітка про погодження
	Назва спеціальності (спеціалізації)	Кредитів на сем.	Всього	Обсяг годин аудиторних			Кількість індивідуальних робіт							
				Разом	у тому числі			КП	КР	РГ	р			
					Л	Лр	Пз							
081	Право (Захист прав людини у сфері будівництва та містобудування)	5	150	28	8		20		1			I	1	

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: заглиблене вивчення світової правової спадщини, тенденцій та закономірностей її розвитку та її відповідний вплив на формування правової системи України.

Завдання – дослідити загальні закономірності зародження, еволюційного розвитку правових систем, галузей та інститутів права держав, аналіз відомих дослідникам пам'яток права, усвідомлення студентами нерозривності європейсько-правової та світової традицій, яка має беззастережний вплив на формування правової системи України.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- оволодіти сучасними методами історико-правового пізнання, термінологічно-понятійним апаратом;
- зрозуміти сутність, природу та генезис історичних явищ, вміти здійснювати їх аналіз та узагальнення, з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки історичних подій і процесів;
- визначити основні тенденції розвитку права в кожний період з історії формування правових традицій та правових сімей, показати чинники, що впливають на його специфіку
- знати основні праці вітчизняних і зарубіжних правників, присвячених актуальним проблемам формування правових традицій та правових сімей;
- опанувати формування правових сімей сучасності, доктрини їхнього розмежування, особливості, тенденції та перспективи їхнього розвитку.

Вивчення Правових систем сучасності, історії зародження та розвитку права, особливості західної та східної правової традиції в сучасних умовах існування України та її євроінтеграційних тенденцій розвитку є важливою умовою еволюції її правової системи.

Предметом курсу є дослідження загальних закономірностей зародження, еволюційного розвитку правових систем, галузей та інститутів права держав, аналіз відомих дослідникам пам'яток права, усвідомлення студентами нерозривності європейсько-правової та світової традицій, яка має беззастережний вплив на формування правової системи України.

Під час вивчення дисципліни викладач повинен визначити основні тенденції розвитку права в кожний період з історії формування правових традицій та правових сімей, показати чинники, що впливають на його специфіку, ознайомити студентів з найяскравішими джерелами пам'ятками права. Основна частина навчальної дисципліни присвячена остаточному формуванню правових сімей сучасності, доктринам їхнього розмежування, особливостям, тенденціям та перспективам їхнього розвитку.

Робоча програма містить витяг з робочого навчального плану, мету вивчення, компетентності, які має опанувати здобувач, програмні результати навчання, дані щодо викладачів, зміст курсу, тематику практичних занять, вимоги до виконання індивідуального завдання, шкалу оцінювання знань, вмінь та навичок здобувача, роз'яснення усіх аспектів організації освітнього процесу щодо засвоєння освітньої компоненти, список навчально-методичного забезпечення, джерел та літератури для підготовки до практичних занять та виконання індивідуальних завдань. Електронне навчально-методичне забезпечення дисципліни розміщено на Освітньому сайті КНУБА <http://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=4340>. Також програма містить основні положення щодо політики академічної доброчесності та політики відвідування аудиторних занять.

Компетентності здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти

Код	Зміст компетентності
Інтегральна компетентність	
	Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права.
Загальні компетентності	
ЗК1.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК3.	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК5.	Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і

	письмово.
ЗК9.	Здатність працювати в міжнародному контексті.
Фахові компетентності	
СК2.	Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.
СК3	Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.
СК4.	Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.
СК9.	Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.

Програмні результати здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти

Код	Програмні результати
ПРН 1.	Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.
ПРН 2.	Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.
ПРН 5.	Вільно спілкуватися іноземною мовою професійного спрямування (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово.
ПРН 10.	Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.
ПРН 12.	Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

Програма дисципліни

МОДУЛЬ 1.

НАЦІОНАЛЬНІ ПРАВОВІ СИСТЕМИ ТА ЇХ ТИПИ

Лекція 1. Предмет і метод курсу правові системи сучасності.

Предмет, призначення і структура навчального курсу та його місце в системі юридичних наук, основні функції. Етапи виникнення та становлення порівняльного правознавства, шляхи його розвитку. Поняття національної правової системи, її структура та види. Правова сім'я: поняття, структура, властивості. Поняття національної правової системи. Структура національної правової системи та характеристика її основних елементів. Види класифікацій національних правових систем та їх об'єднань. Сучасні процеси взаємовпливу національних правових систем. Правова сім'я: поняття, структура, властивості. Підстави об'єднання правових систем у правові сім'ї. Джерело права. Структура права. Історичні шляхи виникнення і розвитку правових сімей. Вчення про правові сім'ї.

Практичне заняття 1

Лекція 2. Загальна характеристика романо-германського типу (сім'ї) правових систем (4 год.)

Історичні, культурні та соціально-економічні передумови виникнення і розвитку романо-германської правової сім'ї. Структура і джерела романо-германського (континентального) права. Публічне і приватне право. Нормативно-правовий акт як основне джерело романо-германського

права. Делегована правотворчість. Правовий звичай. Правова доктрина. Принципи права. Роль юридичної практики. Романська правова сім'я. Германська правова сім'я.

Практичне заняття 2 (4 год.)

Лекція 3. Загальна характеристика англо-американського типу (сім'ї) правових систем

Особливості формування англійського загального права і системи його джерел. Структура англійського права. Прецедентне і статутне право. Загальне право та право справедливості. Судовий прецедент в системі джерел англійського права. Правовий звичай. Судові доктрини і концепція норм права. Принципи права. Співвідношення законодавства і судової правотворчості. Система англійського права. Норма права. Делегована правотворчість Англії.

Практичне заняття 3

Лекція 4. Правова система США

Формування і особливості правової системи США. Вплив англійського права на становлення правової системи США. Специфічні риси американської правової системи. Федеральне право і право штатів. Кодифікація і систематизація законодавства США. Джерела американського права та їх класифікація. Загальне право. Форма і сутність прецедентного права. Судова система США. Сучасні тенденції розвитку американського права.

Практичне заняття 4

МОДУЛЬ 2.

ІНШІ ПРАВОВІ СИСТЕМИ СВІТУ ТА ЇХ ТИПИ

Лекція 5. Інші правові системи англо-американського типу (4 год.)

Своєрідність правової системи Шотландії. Джерела права сучасної Шотландії. Судова система Шотландії. Загальна характеристика правової системи Ірландії. Основні риси правової системи Канади. Конституційні акти. Особливості правової системи Австралії. Судова система Австралії. Характерні риси правової системи Нової Зеландії. Кодифікація і консолідація.

Практичне заняття 5 (4 год)

Лекція 6. Скандинавська група правових систем

Загальна характеристика скандинавської групи правових систем. Історичний розвиток правових систем Скандинавських країн. Джерела права Скандинавських країн. Система права. Кодифікація. Уніфікація і гармонізація законодавства Скандинавських країн і їх вплив на правові системи країн Прибалтики. Особливості правових систем Скандинавських країн.

Практичне заняття 6

Лекція 7. Латино-американська група правових систем

Загальна характеристика латиноамериканської групи правових систем. Основні риси правових систем країн Латинської Америки. Формування правових систем країн Латинської Америки. Роль рецепції права в розвитку правових систем країн Латинської Америки. Домінування романо-германської моделі. Співіснування в правових системах латиноамериканських країн рецепції та модернізації права. Особливості правових систем країн Латинської Америки.

Практичне заняття 7

Лекція 8. Мусульманське (ісламське) право

Співвідношення мусульманського права з релігійною системою. Співвідношення мусульманського права, шаріату і фікха. Джерела мусульманського права. Мусульмансько-правова доктрина – основне джерело мусульманського права. Роль Корану і Сунни в мусульманському праві. Структура мусульманського права. Мусульманське право і практика. Мусульманське право і закон. Мусульманські суди. Правові норми джихаду.

Практичне заняття 8

Лекція 9. Іудейське (єврейське) право

Поняття іудейського (єврейського) права та його основні риси. Релігійні та інші джерела іудейського права. Іноземний вплив на розвиток іудейського права і правової системи сучасного Ізраїлю. Іудейське право у правовій системі сучасного Ізраїлю. Основні форми (джерела) права сучасного Ізраїлю: загальна характеристика. Судова система сучасного Ізраїлю.

Практичне заняття 9

Лекція 10. Індуїське (індуїстське) право

Загальна характеристика індуїстського права. Релігійні та ідеологічні джерела індуїстського права. Дхарма та її роль у розвитку індуїстського права. Позитивне (звичаєве) індуїстське право та стан його розвитку у період належності Індії до ісламського світу. Вплив англійської системи права на еволюцію індуїстського права. Джерела права в сучасній Індії. Місце індуїстського права у правовій системі сучасної Індії. Судова система сучасної Індії.

Практичне заняття 10

Лекція 11. Китайське право

Загальна характеристика далекосхідної (традиційно-ідеологічної) групи правових систем. Поняття китайського права і філософсько-моральнісні джерела його формування. Джерела права у Китаї. Ставлення до закону. Термін «право» у Китаї. Ставлення до суб'єктивного права. Система права Китаю. Норма права. Кодифікація. Етапи розвитку правової системи КНР у ХХ ст.: загальна характеристика. Приватне і публічне право сучасного Китаю та його систематизація. Ієрархія джерел права сучасного Китаю. Судова система і стан правосуддя у Китаї.

Практичне заняття 11

Лекція 12. Японське право

Поняття японського права та етапи його формування. Джерела права сучасної Японії. Роль «гирі» у регулюванні поведінки у суспільстві. Система права сучасної Японії. Система законодавства і кодифікація у сучасній Японії. Судова система та особливості здійснення правосуддя в Японії.

Практичне заняття 12

Лекція 13. Загальна характеристика африканської групи правових систем

Загальна характеристика звичаєво-общинної групи правових систем. Основні риси звичаєвого права країн Африки до їх колонізації. Етапи обмеження звичаєвого права в країнах Африки: вплив релігії і колонізації. Звичаєве право, ісламське право та право колишніх метрополій у незалежних правових системах Африки і Мадагаскару. Джерела сучасного права країн Африки та Мадагаскару. Тенденції розвитку правових систем країн Африки та Мадагаскару. Особливості правової системи Південно-Африканської Республіки.

Практичне заняття 13

Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання підлягає захисту студентом на заняттях, які призначаються додатково. Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Студенти можуть зробити його у вигляді реферату. Реферат повинен мати обсяг 18-24 сторінок А4 тексту (кегель Times New Roman, шрифт 14, інтервал 1,5), включати план, структуру основної частини тексту відповідно до плану, висновки і список літератури, складений відповідно до ДСТУ 8302:2015. В рефераті можна помістити словник базових понять до теми. Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, наприклад, у вигляді презентації у форматі Power Point. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

Як виконання індивідуального завдання за рішенням викладача може бути зарахована участь студента у міжнародній або всеукраїнській науково-практичній конференції з публікацією у матеріалах конференції тез на одну з тем, дотичних до змісту дисципліни, або публікація статті на одну з таких тем в інших наукових виданнях.

Текст індивідуального завдання подається викладачу не пізніше, ніж за 2 тижні до закінчення семестру. Заняття із захисту індивідуальних завдань призначаються не пізніше, ніж за 1 тиждень до закінчення семестру. Викладач має право вимагати доопрацювання індивідуального завдання, якщо воно не відповідає вимогам.

Тематика індивідуальних завдань для студентів денної та контрольних робіт для студентів заочної форми навчання

1. Місце правових систем сучасності в системі юридичних наук.
2. Національна правова система.
3. Основні типи (сім'ї) і підтипи (групи) правових систем світу.
4. Правова природа джерел права правової системи романо-германського типу.
5. Вплив ЄС на правові системи романо-германського типу.
6. Відмінні риси романської та германської підгруп континентальної правової системи.
7. Історія становлення інституту «права справедливості».
8. Особливості судової системи Англії.
9. Основні джерела права США.
10. Характеристика цивільного та кримінального судочинства у США.
11. Загальна характеристика Конституції США 1787 р.
12. Основні джерела права сучасної Шотландії.
13. Загальна характеристика конституційних актів Канади.
14. Особливості судової системи Австралії.
15. Місце скандинавського права на правовій карті світу.
16. Особливості кодифікаційного процесу у Скандинавських країнах.
17. Вплив законодавства Скандинавських країн на правові системи країн Прибалтики.
18. Співіснування в правових системах латиноамериканських країн рецепції та модернізації права.
19. Вплив права США на право країн Латинської Америки.
20. Роль рецепції права в розвитку правових систем країн Латинської Америки та домінування романо-германської моделі.
21. Співвідношення мусульманського права, шаріату і фікха.
22. Мусульмансько-правова доктрина, як основне джерело мусульманського права.
23. Особливості судової системи ісламських країн.
24. Наслідки іноземного впливу на розвиток іудейського права і правову систему сучасного Ізраїлю.
25. Місце іудейського права у правовій системі сучасного Ізраїлю.
26. Кодифікаційний процес сучасного Ізраїлю.
27. Правова природа Дхарми та її роль у розвитку індуїстського права.
28. Особливості позитивного (звичаєвого) індуїстського права.
29. Вплив англійської системи права на еволюцію індуїстського права.
30. Вплив філософсько-моральнісних джерел на формування китайського права.
31. Особливості кодифікаційного процесу у Китаї.
32. Система судоустрою сучасного Китаю.
33. Система права сучасної Японії.
34. Роль «гирі» у регулюванні суспільної поведінки.
35. Особливості кодифікаційного процесу у сучасній Японії.
36. Вплив релігії і колонізації на етапи обмеження звичаєвого права в країнах Африки.
37. Місце ісламського права у правових системах Африки і Мадагаскару.
38. Сучасні тенденції розвитку правових систем країн Африки та Мадагаскару.

Методи контролю та оцінювання знань

Загальне оцінювання здійснюється через вимірювання результатів навчання у формі проміжного (модульного) та підсумкового контролю (іспит, захист індивідуальної роботи тощо) відповідно до вимог зовнішньої та внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти.

Політика щодо академічної доброчесності

Тексти індивідуальних завдань (в т.ч. у разі, коли вони виконуються у формі презентацій або в інших формах) можуть перевірятись на плагіат. Для цілей захисту індивідуального завдання оригінальність тексту має складати не менше 70%. Виключення становлять випадки зарахування публікацій Здобувачів у матеріалах наукових конференціях та інших наукових збірниках, які вже пройшли перевірку на плагіат.

Списування під час тестування та інших опитувань, які проводяться у письмовій формі, заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення фактів списування з боку здобувача він отримує інше завдання. У разі повторного виявлення признається додаткове заняття для проходження тестування.

Політика щодо відвідування

Здобувач, який пропустив аудиторне заняття з поважних причин, має продемонструвати викладачу та надати до деканату факультету документ, який засвідчує ці причини.

За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування, наукова та науково-практична конференція (круглий стіл) тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Методи контролю

Основні форми участі Здобувачів у навчальному процесі, що підлягають поточному контролю: виступ на практичних заняттях; доповнення, опонування до виступу, рецензія на виступ; участь у дискусіях; аналіз першоджерел; письмові завдання (тестові, індивідуальні роботи у формі рефератів); та інші письмові роботи, оформлені відповідно до вимог. Кожна тема курсу, що винесена на лекційні та практичні заняття, відпрацьовується Здобувачами у тій чи іншій формі, наведеній вище. Обов'язкова присутність на лекційних заняттях, активність впродовж семестру, відвідування/відпрацювання усіх аудиторних занять, виконання інших видів робіт, передбачених навчальним планом з цієї дисципліни.

При оцінюванні рівня знань Здобувача аналізу підлягають:

- характеристики відповіді: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;
- якість знань (ступінь засвоєння фактичного матеріалу): осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;
- ступінь сформованості умінь поєднувати теорію і практику під час розгляду ситуацій, практичних завдань;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки з проблем, що розглядаються;
- досвід творчої діяльності: вміння виявляти проблеми, розв'язувати їх, формувати гіпотези;
- самостійна робота: робота з навчально-методичною, науковою, допоміжною вітчизняною та зарубіжною літературою з питань, що розглядаються, вміння отримувати інформацію з різноманітних джерел (традиційних; спеціальних періодичних видань, ЗМІ, Internet тощо).

Тестове опитування може проводитись за одним або кількома змістовими модулями. В останньому випадку бали, які нараховуються Здобувачу за відповіді на тестові питання, поділяються між змістовими модулями.

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи. Позитивна оцінка поточної успішності Здобувачів за відсутності пропущених та невідпрацьованих практичних занять та позитивні оцінки за індивідуальну роботу є підставою для допуску до підсумкової форми контролю. Бали за аудиторну роботу відпрацьовуються у разі пропусків.

Підсумковий контроль здійснюється під час проведення екзаменаційної сесії. Під час семестрового контролю враховуються результати здачі усіх видів навчальної роботи згідно зі структурою кредитів.

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання та самостійна робота		ІЗ	Іспит	Сума
M1	M2			
20	20	30	30	100

Шкала оцінювання індивідуальної роботи

Оцінка за національною шкалою	Кількість балів	Критерії
відмінно	30	відмінне виконання (розкриття теми, посилання та цитування сучасних наукових джерел (не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
	25	відмінне виконання з незначною кількістю помилок виконання (розкриття теми, посилання та цитування сучасних наукових джерел (більшість з яких не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
добре	20	виконання вище середнього рівня з кількома помилками (розкриття теми в межах об'єкту та завдань роботи, посилання та цитування сучасних наукових джерел (серед яких є такі, що не старше 2017 року), дотримання норм доброчесності)
	15	виконання з певною кількістю помилок (розкриття теми в межах об'єкту та завдань роботи, наявність посилань та цитувань наукових джерел, дотримання норм доброчесності)
задовільно	12	виконання роботи задовольняє мінімальним критеріям помилок (розкриття теми в основному в межах об'єкту роботи, наявність концептуального апарату роботи, присутність не менше 5 посилань та цитувань наукових джерел, дотримання норм доброчесності)

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	----------	--	---

Умови допуску до підсумкового контролю

Здобувачу, який має підсумкову оцінку за дисципліну від 35 до 59 балів, призначається додаткова сесія. В цьому разі він повинен виконати додаткові завдання, визначені викладачем.

Здобувач, який не виконав вимог робочої програми по змістових модулях, не допускається до складання підсумкового контролю. В цьому разі він повинен виконати визначене викладачем додаткове завдання по змісту відповідних змістових модулів в період між основною та додатковою сесіями.

Здобувач має право на опротестування результатів контролю (апеляцію). Правила подання та розгляду апеляції визначені внутрішніми документами КНУБА, які розміщені на сайті КНУБА та зміст яких доводиться Здобувачам до початку вивчення дисципліни.

ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет і метод правових систем сучасності.
2. Функції правових систем сучасності.
3. Місце і роль правових систем сучасності в системі юридичних наук.
4. Значення правових систем сучасності для підготовки юристів.
5. Поняття і структура національної правової системи.
6. Різноманіття правових систем світу та критерії їх класифікації.
7. Поняття та види сімей національних правових систем.
8. Національна правова система, як основне поняття правових систем сучасності.
9. Правова сім'я, як специфічна категорія правових систем сучасності.
10. Правові системи сучасності та міжнародне право.
11. Передумови виникнення і розвитку романо-германської правової сім'ї.
12. Структура і джерела романо-германського права.
13. Романська правова сім'я.
14. Германська правова сім'я.
15. Формування і поширення романо-германської правової сім'ї. Нормативно-правовий акт в системі джерел права.
16. Делегована правотворчість.
17. Правотворчість суб'єктів федерації.
18. Загальна характеристика скандинавської групи правових систем.
19. Джерела права Скандинавських країн.
20. Уніфікація і гармонізація законодавства Скандинавських країн.
21. Історичний розвиток правових систем Скандинавських країн.
22. Особливості правових систем Скандинавських країн.
23. Вплив законодавства Скандинавських країн на правові системи країн Прибалтики.
24. Загальна характеристика латиноамериканської групи правових систем.
25. Кодифікація та джерела латиноамериканського права.
26. Особливості правових систем країн Латинської Америки.
27. Роль рецепції права в розвитку правових систем країн Латинської Америки.
28. Співіснування в правових системах Латиноамериканських країн рецепції та модернізації права.
29. Вплив права США на право країн Латинської Америки.
30. Поняття японського права і особливості його формування.
31. Джерела японського права. Особливості японського право розуміння.
32. Система права сучасної Японії.
33. Розвиток та джерела права Європейського Союзу.
34. Структура і особливості загальноєвропейських інституцій.

35. Місце правової системи України серед правових систем світу.
36. Шляхи адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
37. Історичний розвиток англійського загального права і система його джерел.
38. Структура англійського права.
39. Система англійського права.
40. Судовий прецедент в системі джерел англійського права.
41. Співвідношення законодавства і судової правотворчості.
42. Англійська судова система.
43. Формування і особливості правової системи США.
44. Федеральне право і право штатів.
45. Джерела американського права та їх класифікація.
46. Судова система США.
47. Вплив англійського права на становлення правової системи США.
48. Кодифікація і систематизація законодавства США.
49. Сучасні тенденції розвитку американського права.
50. Поняття та джерела мусульманського права.
51. Структура мусульманського права.
52. Мусульманські суди.
53. Співвідношення мусульманського права, шаріату і фікха.
54. Мусульмансько-правова доктрина, як основне джерело мусульманського права.
55. Мусульманське право і практика.
56. Правові норми джихаду.
57. Мусульманське право в сучасних правових системах.
58. Поняття індуського права.
59. Класичне індуське право.
60. Релігійні та ідеологічні джерела індуського права.
61. Правовий звичай, закон і судовий прецедент в індуському праві.
62. Індуське право в правовій системі сучасної Індії.
63. Загальна характеристика сучасних тенденцій розвитку національних правових систем.

Методичне забезпечення

Підручники

Теорія держави і права. Академічний курс. Підручник. 2-е видання, перероблене і доповнене. Автори підручника: О.В. Зайчук, Н.М. Оніщенко, А.П. Засць, В.С. Журавський, О.Л.Колпиленко, С.В. Бобровник, Н.М. Пархоменко, Т.І. Тарахонич, Ю.Л. Власов. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.

Теорія держави і права : Підручник / Кол. авт; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2014. 489 с.

Порівняльне правознавство: Підручник. За заг. ред. О. В. Петришина; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х.: Право, 2012. 272 с.

Навчальні посібники

Правові системи сучасності : навч. посіб. для магістр. права / [Ю. С. Шемшученко, Н. М. Оніщенко, О. В. Зайчук та ін.] ; відп. ред. Ю. С. Шемшученко. – К. : Юридична думка, 2012. – 492 с.

Мороз С. П. Правничі системи сучасності: навч. посібн. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. 86 с.

Загальна теорія Держави і Права: Навч. посіб. / 3-14 А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, С.Л. Лисенков та інші; За ред. В.В. Копейчикова. – Стер. вид. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 320 с. – Бібліогр.: с. 312.

Порівняльне правознавство: Хрестоматія для юридичних вищих навчальних закладів і факультетів: навч. посіб. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; [уклад.: О. В. Петришин, О. В. Зінченко, Д. В. Лук'янов]. Харків: Право, 2016. 1023 с.

Порівняльне правознавство у таблицях: навч. посіб. для юрид. ВНЗ і ф-тів / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; [авт.-уклад.] О. В. Петришин [та ін.]. Харків: Право, 2016. 162 с.

Гапотій В.Д., Жильцов О.Л., Воржевітіна Г.І. Основні правові системи світу: навчальний посібник / Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с.

Методичні праці

Сердюк Н.А., Перегуда Є.В. Правові системи сучасності: методичні рекомендації до вивчення дисципліни для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 0081 «Право». Київ-Тернопіль: КНУБА, Ф-ОП Шпак В.Б., 2022.

Правові системи сучасності : навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти І курсу за освітнім ступенем «магістр» судово-адміністрат. ф-ту за спец. 293 «Міжнародне право» / М. Ю Рязанов, Г. М Чувакова, І. В. Антошина. – Одеса : Фенікс, 2022. – 108 с. – Режим доступу : <https://doi.org/10.32837/11300.22763>.

Додаткова література

Англосаксонська (англо-американська) сім'я правових систем [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uchebnik-online.net/book/33-porivnyalne-pravoznavstvo-navchalnij-posibnik-oo-pogribnij>

Джерела права англо-американської правової сім'ї. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uristinfo.net/2011-01-16-19-18-47/39-vdtkachenko-poryvnyalne-pravoznavstvo/673-rozdil-6-dzherela-prava-angloamerikanskoyi-pravovoyi-simy.pdf>

Онiщенко Н. М. Правова система: проблеми теорії: Монографія К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. — 352 с.

Онiщенко Н. М. Розвиток соціальності сучасних держав і правових систем // Онiщенко Н. М., Пархоменко Н. М. Соціальний вимір правової системи: реалії та перспективи: Монографія / Відп. ред. Ю. С Шемшученко. К.: Юридична думка, 2011. 180 с.

Онiщенко Н. М. Правова система і держава в Україні: Монографія. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. 131 с

Порівняльне правознавство (правові системи світу) : [монографія] / [Ю. С. Шемшученко, О. В. Зайчук, Н. М. Онiщенко та ін.] ; за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Онiщенко. – К. : Парламентське вид-во., 2008. – 488 с.

Вступ до теорії правових систем: Монографія/ За редакцією Зайчука О.В., Онiщенко Н.М. – К.: Юридична думка, 2006. – 430 с.

Правові системи сучасності. Глобалізація. Демократизм. Розвиток. / В.С. Журавський, О.В. Зайчук, О.Л. Копиленко, Н.М. Онiщенко; За заг. ред. В.С. Журавського. К.: Юрінком Інтер, 2003. – 296с.

Рабинович П.М. Основи загальної теорії прав та держави: Навчальний посібник.-Х.: Консум, 2002.

Романо-германська_правова_сім'я [Електронний ресурс]. Режим доступу:http://uk.wikipedia.org/wiki/Романогерманська_правова_сім'я.

Савчин М.В. Порівняльне правознавство: Загальна частина. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 288с.

Волошин Ю.О. Конституційно-правове забезпечення європейської міждержавної інтеграції: теоретико-методологічні аспекти : [монографія] / Ю. О. Волошин. – К. : Логос, 2010. – 428 с.

Теорія держави та права: Підручник / С.Л. Лисенков, А.М. Колодй, О.Д. Тихомиров, В.С. Ковальський; За ред. С.Л. Лисенкові.-К.: .: Юрінком Інтер,2005.

Ткаченко В.Д.Порівняльне правознавство [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://uristinfo.net/2011-01-16-19-18-47/39-vdtkachenko-poryvnyalne-pravoznavstvo.html>

Харитонов О.І., Харитонов Є.О. Порівняльне право Європи: Основи порівняльного правознавства. Європейські традиції. – Х.: Одісей, 2002. – 592с.

Бондаренко Є.І. Особливості прецедентного права США // Часопис Київського університету права. 2011. №4. С. 64-68.

Жукова Т.С. Особливості правової системи Італії // Європейські перспективи. 2012. - №2. Ч.2. С. 190-196.

Кармазіна К.Ю. Особливості джерел загального права // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2013. - № 5. С. 13-17.

Квятківська Б.І. Особливості судового прецеденту в англо-саксонській та романогерманській правових сім'ях (порівняльний аналіз) // Теорія і практика правознавства 2013. Вип. 1. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/tipp_2013_1_3.pdf.

Квятківська Б.І. Особливості судового прецеденту в англо-саксонській та романогерманській правових сім'ях (порівняльний аналіз) // Теорія і практика правознавства . 2013. Вип. 1. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/tipp_2013_1_3.pdf.

Легка О.В. Специфіка сім'ї мусульманського права // Актуальні проблеми політики. 2012. Вип. 47. С. 208

Стеценко С.Г. Глобалізація та право: національний вимір : [монографія] / С. Г. Стеценко, Л. О. Васечко. – К. : Атіка, 2012. – 132 с.

Ситар І.М., Чорнобай О.Л. Романо-германська правова сім'я: гносеологічні та теоретичні аспекти: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2009. 168 с.

Олійник О. М. Особливості іудейської правової системи: поєднання релігійних та національних начал. 2021. [Електронний ресурс]. URL: https://www.researchgate.net/publication/350783664_Osoblivosti_iudejskoi_pravovoi_sistemi_poednanna_religijnih_ta_nacjonalnih_nacal

Білоричський Г. Єврейське (іудейське) право: джерела та тенденції розвитку / Г. Білоричський // Порівняльне правознавство. – 2012. – № 3-4. – С.157-162.

Лук'янов Д. Джерела іудейського права та сучасне право Ізраїлю / Д. Лук'янов // Вісн. Нац. академії правових наук України. – 2013. – № 3 (74). – С. 56-63.

Лук'янов Д. В. Ісламська правова система під впливом глобалізації. Право і громадянське суспільство [Електронний ресурс]. URL: <http://lcslaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/1-10-2015/item/197-islamska-pravova-systema-pidvplyvom-hlobalizatsiyi-luk-ianov-d-v>

Бехруз Х. Н. Порівняльне правознавство: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Х. Бехруз; Одеська національна юридична академія. – О.: Фенікс, 2009. – 464 с.

Кузьмін А. Р. Особливості джерел права скандинавської правової сім'ї / А. Р. Кузьмін // Молодіжний науковий юридичний форум: [матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції до Дня науки, м. Київ, 16-17 травня 2019 р.]. – Тернопіль: Вектор, 2019. – С. 85–87.

Merryman J. Comparative Law: Western European and Latin American Systems / J. Merryman, D. Clark. – N. Y., 1978.

Allen E. Tarhswoth. An introduction to the Legal system of the United States / Allen E. Tarhswoth. – New York, 1983. – 171 p.

Potokin, Yuri. (2021). The influence of roman law on the formation and development of the romano-germanic legal family. LAPLAGE EM REVISTA. 7. 669-676. p. 669-676.

Rejovic, Caslav. (2001). Civil Law and Common Law: Two Different Paths Leading to the Same Goal. Poredbeno Pomorsko Pravo. 40. URL: DOI:10.26686/vuwlr.v32i3.5873.

Foundations of comparative law: methods and typologies / Ed. by W. E. Butler, O. V. Kresin, Iu. S. Shemshuchenko. – London : Wildy, Simmonds & Hill Publishing, 2011. – 354 p.

Fundamental of American Law. – N. Y., 1996. – 590 p.

Friedman, Lawrence M. A History of American Law (4th ed.). Oxford: Oxford University Press. 2019. p. 646. URL: https://www.google.com/books/edition/A_History_of_American_Law/y5KwDwAAQBAJ?hl=en&gbpv=0.

Minattur, J. [Review of MAJOR LEGAL SYSTEMS IN THE WORLD TODAY, by R. David & J. E. C. Brierley]. Journal of the Indian Law Institute, 21(3), 419–426.

Brandon J. Murrill. The Modes of Constitutional Analysis: Judicial Precedent. Dcember 2021. URL: <https://sgp.fas.org/crs/misc/LSB10678.pdf>

Judaism: the written law – Torah. URL: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/thewritten-law-torah>

Elliot Dorff. Judaism as a Religious Legal System. URL: https://repository.uchastings.edu/hastings_law_journal/vol29/iss6/4

Pukavsky Y., Koval I. Institute of human rights in the states of the islamic legal family. Law. Volume 7, Number 3(27), 2020. URL: <http://science.lpnu.ua/law/allvolumes-and-issues/volume-7->

number-327-2020/institute-human-rights-statesislamic-legal

Schneider, D. K. (2016). China's New Legalism. *The National Interest*, 143, 19– 25. URL: <https://www.jstor.org/stable/26557304>

Gloria Orrego Hoyos. *Judicial Power and High Courts in Latin America*. 2021. URL : https://www.nyulawglobal.org/globalex/Judicial_Power_High_Courts_Latin_America.html

Catalina Botero *The Rule of Law in Latin America: From Constitutionalism to Political Uncertainty. Unfulfilled Promises: Latin America Today*. March 2019. URL: <https://www.thedialogue.org/analysis/the-rule-of-law-in-latin-america-fromconstitutionalism-to-political-uncertainty/>

Ulf Bernitz, *What is Scandinavian Law?* URL: <https://www.scandinavianlaw.se/pdf/50-1.pdf>

Інформаційні ресурси

Освітній сайт Київського національного університету будівництва і архітектури. Сторінка кафедри політичних наук і права. Дисципліна «Правові системи сучасності». URL: <http://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=4340>.

Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.kiev.ua/>

Офіційний сайт Міністерства юстиції..<http://www.minjust.gov.ua/>

Офіційний сайт Європейського Союзу. URL: <http://europa.eu/>

Офіційний сайт Ради Європи <http://www.conventions.coe.int>

Комп'ютерна правова система ЛІГА: ЗАКОН. URL: <https://ips.ligazakon.net/>.